

LUISTER

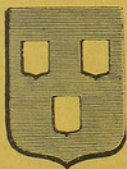
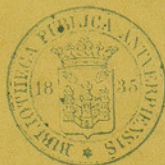
DER

ST.-LUCASGILDE

DOOR

P. GÉNARD.

Eerste Aflevering.

ANTWERPEN

DRUKKERY DER GEBROEDERS PEETERS.

1854.

Ja

LETTER

ST-LLC/261DE

R. BERNARD

LUISTER DER ST.-LUCASGILDE.

VAN BALEN.

1464.

PEETER VAN BALEN, vrymeester
in 1464.

1532.

PEETER VAN BALEN, by Goswyn
van Heryst.

1561.

FERNAND VAN BALEN, vrymeester
in 1561; leerling by Peeter Aerts-
sens in 1546. Schilder.

1593.

HENDRIK VAN BALEN, by Adam

van Noort; meester in 1595; de-
ken in 1609-10.

Schilder, meester van Frans
Snyders en Antoon Van Dyck. (1)

1632.

HENDRIK VAN BALEN, meesters-
zoon; werd vrymeester in 1652.

Schilder.

1632.

JASPAR VAN BALEN, meesterszoon;
werd vrymeester in 1652.

1634.

JAN VAN BALEN, sterft in 1634.

(1) Hendrik van Balen, een der voornaemste vlaemsche schilders, zag in 1560 te Antwerpen het licht. Leerling van Adam van Noort, werd hy in 1595 als vrymeester in den *ligger* opgeschreven. Hy trad op 9 September 1605 in St. Jacobskerk, in den echt met Margarita Briers; de getuigen waren Jaspas de Brier en Mr Jan de Pape. Uit dit huwelyk sproten acht kinderen voort: 1.º Gaspar van Balen, gedoopt in St.-Jacobskerk te Antwerpen, op 20 Juny 1606, peter: Willem Broeckaert; meter: Joanna de Bridt. 2.º Magdalena, gedoopt in dezelfde kerk, op 29 September 1607; peter: Jan Brueghel,

de fluweele, schilder; meter : Maria Gysbrechts. 5.º Willem, gedoopt in de zelfde kerk, op 10 Juny 1609; peter : Cornelis Schut, de schilder; meter : Machteldis Aelten. 4.º Jan van Balen, gedoopt in de zelfde kerk op 21 July 1611; peter : Jan Coomans; meter : Jouff. Magdalena van Postel. 5.º Peeter gedoopt den 11 April 1615; peter : Sr. Peeter Brasseur; meter : Jouff. Catharina Marienbergh, huisvrouw van den fluweelen Breughel. 6.º Gaspar, gedoopt den 12 Mei 1615; peter : Jan Waerbeeck; meter : Jouff. Catharina Moerentorff. 7.º Maria, gedoopt den 8 Meert 1618; peter : Peeter Pauwel Rubens; meter : Maria de Sweert. Maria van Balen ging huwelyk aen in St.-Jacobskerk, op 24 July 1655, met den schilder Theodorus van Thulden; de getuigen waren : Jan de la Barre, de schilder, en Filips Briers, Capt. l. m. 8.º Hendrik van Balen, gedoopt den 17 Meert 1620; peter : Geeraerd Briers; meter : Elisabeth Collaert. Hendrik van Balen overleed te Antwerpen den 17 July 1652 en werd in St.-Jacobskerk begraven. Zyn grafschrift luidt als volgt :

Sepulture van den eersamen
HENDRIK VAN BALEN sterft
den 17 July A.º 1652.

Ende de eerbare MARGARITA
BRIERS syn huysvrouw sterft
den 25 October A.º 1658.

Ende JAN VAN BALEN haerlieder
sone sterft den 14 Meert A.º 1654.

Ende JOANNA VAN WEERDEN syn
huysvrouw sterft den 6 April
A.º 1645.

Bidt v. d. s.

Het Musæum van Antwerpen bezit van Hendrik van Balen dry kunststukken.

1.º Concerto van Engelen. H. 1. 79. B. 0.36.

2.º Concerto van Engelen. zelfde groote. (Het middenstuk bevindt zich in O. L. V. kerk).

5.º St.-Jans predicatie. H. 2.69. B. 2.01.

VAN NOORT.

1549.

LAMBRECHT VAN NOORT, vrymeester in 1549. (!)

Schilder en Bouwmeester.

1587.

ADAM VAN NOORT, meesterszoon; vrymeester in 1587; Deken in 1598.

Schilder.

(!) Lambrecht zoon van Jaspas van Noort, geboren te Amersfort in 1520, behoorde aen eene familie, die meer dan eenen kunstenaar had voortgebracht. In 1551 leefde er te Utrecht een Jacob van Noerde, goudsmid van beroep, die te samen met Dominicus van de Vecht, Abelss., insgelyks goudsmid, als momboiren werden aengesteld over « Cornelis, Aryaen Corneliss., onmundige soen, goutsmit. » In 1556, woonde er in de zelfde plaats, een Willem van Noort, Stadsarchitect; deze was waerschyndlyk vader van Hendrik van Noort, steenhouwer, stadsarchitect, by provisie in 1558; en architect in 1559. Hy trouwde met Ameltje N. . . , stierf in 1582, en liet twee kinderen na: 1.° Willem. 2.° Marcellis, stadsarchitect in 1587. Deze kunstmeester werd in 1610 aengesteld om Utrecht te verdedigen. (Zie hierover Dods, Arch. voor kerk. en wereld. geschiedenis van Utrecht.) Lambrecht van Noort, schilder en bouwmeester, in 1549 als vrymeester in de St.-Lucasgilde te Antwerpen aengenomen, werd poorter dezer stad op 50 April 1550 en stierf aldaer ten jare 1570 volgens aenteekening van Jonkh. Leo de Burbure. Lambrecht van Noort was vader van Adam van Noort, geboren te Antwerpen in 1557. Deze beroemde schilder, de hervormer der Nederlandsche Kunstschool, werd in 1587 als meester in den *ligger* opgeschreven, en was deken der St.-Lucasgilde in 1598. In 1619, was hy volgens aenteekening van den heer J. B. Van der Straelen, deken der Violieren, (Rederykkamer by de St.-Lucasgilde gevoegd) en deed verscheidene geschenken aen dit letterkundig genootschap te saem met Rombout van der Veken, Adriaen Collaert, Peeter Bom, Willem de Vos, David Remeens, Jan Brengel (den fluweelen), Octavio van Veen, Jan Collins de Nola, (den jongen), Robrecht Collins de Nola, Thomas Cassiers en Abraham Janssens.

Van Noort trad in den echt met Elisabeth Nuyts, en won by haer vyf kinderen: 1.° Jan van Noort, gedoopt in O.-L.-V. kerk op 6 October 1587, peter: Filips van den Broeck; meter: Elisabeth de Moeij. 2.° Catharina van Noort, gedoopt in de zelfde kerk, den 21 Augusti 1589; peter: Filips Wielandt; meter: Esther van Noort. Catharina van Noort, trad in den echt met Jacob Jordaens. 5.° Anna van Noort, gedoopt in O.-L.-V. kerk den 14 Juny

1392; peter, Laurens Nuyts; meter : Joanna Goeris. 4.º Elisabeth van Noort, gedoopt in O.-L.-V. kerk den 24 February 1395; peter : Cornelius de Letter; meter : Joanna Boot. 5.º Adam van Noort, gedoopt in O.-L.-V. kerk den 8 November 1398; peter : Cornelius de Clerck; meter : Anna van den Broeck.

Adam van Noort, heeft deschitterende school der XVIIº eeuw gevormd; onder zyne leerlingen telt men Rubens, Jordaens, Van Balen, Cesar van Dyck, Hendrik van Erp, Willem Theunis, Geeraerd van Ommel, enz. Hy heeft ook eene menigte tafereelen verveerdigd, doch, daer Rubens doorgaens de schilderwyze van zynen eersten leermeester getrouw is gebleven, worden thans de schoone werken van den laetsten voor *Rubensen* vercocht. Antwerpen bezit eventwel twee schilderyen van Van Noort, die een goed denkbeeld van zyn talent kunnen geven; de eerste werd door den heer A. Van Camp aen St.-Jacobs kerk geschonken en verbeeldt de *Vischvangst van Petrus*; de andere, het afbeeldsel van *Plantyn*, bevindt zich in het cabinet van den heer A. Moretus op de Vrydagmerkt.

Van Noort overleed te Antwerpen ten jare 1641, in den ouderdom van 84 jaren.

Het Musæum van Antwerpen bevat verscheidene kunststukken van Lambrecht van Noort.

- 1.º Twee Sibillen. H. 0.45. B. 0.42.
- 2.º Twee Sibillen. H. 1.50. B. 0.25.
- 5.º Sibille. H. 1.65. B. 1.08.
- 4.º Sibille. H. 1.62. B. 1.18.
- 5.º Sibille. H. 1.60. B. 0.19.
- 6.º De Geboorte Christi. H. 2.26. B. 2.26
- 7.º De Zaligmaker de voeten der Apostelen wasschende. " 1.25. B. 1.98.
- 8.º Het laetste Avondmael. H. 1.07. B. 2.70.
- 9.º De Zaligmaker in het hofken van Oliveten. H. 1.55. B. 1.85.
- 10.º De Krooning met doornen. H. 1.54. B. 1.52.
- 11.º De Kruisdraging. H. 1.42. B. 1.95.
- 12.º Een Calvarieberg. H. 1.42. B. 1.85.
- 15.º De Graflegging Christi. H. 1.42 B. 1.91.
- 14.º De Veryzenis. H. 1.57. B. 0.88.

VAN BLOEMMEN.

1657.

ADRIAEN VAN BLOEMMEN, by Jan Peeters in 1657. Schilder.

1663.

JAN KAREL VAN BLOEMMEN, by Andries de Keyser in 1665.

Lystmaker.

1667.

PEETER VAN BLOEMMEN, by Simon Dou in 1667; meester in 1674; sterft in 1719. (1) Schilder.

1682.

FRANS VAN BLOEMMEN by Antoon Goubau in 1682. Schilder.

NORBRECHT, broeder van Peeter en Frans, is in den *ligger*e niet aengeteekend. Hy stierf te Amsterdam.

(1) Peeter, Frans en Norbrecht waren zonen van Peeter Van Bloemen en Joanna Heydens, die de volgende kinderen nalieten :

1.° Catharina van Bloemen gedoopt in O.-L.-V. kerk. (Noordkwaertier), op 2 October 1635; peter : Thomas Heydens; meter : Catharina van Reynevelt. 2.° Peeter van Bloemen, gedoopt te Antwerpen in O.-L.-V. N. op 17 January 1637; peter : Marcus van Hove; meter : Margarita Heydens; hy was bestuerder der Academie in 1699 en overleed in 1719. 3.° Margarita gedoopt in O.-L.-V. N., den 10 February 1639; peter : Jan Janssens; meter : Margarita Wittebol. 4.° Jan Frans van Bloemen, gedoopt in de zelfde kerk op 27 December 1660; peter : Frans de Saeger; meter : Maria Constant. 5.° Jan Frans van Bloemen gedoopt in O.-L.-V. N. den 12 Mei 1662; peter : Huybrecht Covels; meter : Catharina van Bloemen; schilder. 6.° Josef Peeter, gedoopt in O.-L.-V. N., den 9 January 1663; peter : Frans Goossens; meter : Margarita Wittebol. 7.° Maria Joanna, tweelingzuster van den voorgaende; peter : Frans de Bie; meter : Maria Constant. 8.° Antonius van Bloemen, gedoopt in O.-L.-V. N., den 24 October 1667; peter : Adriaen van de Velde, in den naem van Antonius Rol; meter : Catharina van Bloemen. 9.° Norbrecht van Bloemen, gedoopt in O.-L.-V. N., den 10 February 1670; peter : Peeter Le Ceve; meter : Catharina Quellinus. Hy werd schilder, en is, zoo men zegt, te Amsterdam overleden.

COLLYNS. — COLLYNS DE NOLA.

1485.

POLLEN COLLYNS; leerling by Jan
Snellaert in 1485. Schilder.

1521.

NICOLAES COLLYNS DE NOLA, mees-
ter beeldhouwer in 1521.

1530.

JAN COLLYNS DE NOLA, leerling
by Jan de Vriese in 1530.
Beeldhouwer.

1590.

ANDRIES COLLYNS DE NOLA, mees-
ter in 1590.

Deze Kunstmeester staet op de
registers niet bekend.

Beeldhouwer.

1591.

ROBRECHT COLLYNS DE NOLA,
meester in 1591; deken in 1606-
1607. Beeldhouwer.

1596.

JAN COLLYNS DE NOLA, meester
in 1596; deken in 1605-1607. (1)
Beeldhouwer.

1621.

ANDRIES COLLYNS DE NOLA; vry-
meester in 1621; deken in 1628-
1629. Beeldhouwer.

1651.

RYKAERD OF RICHARD COLLYNS; vry-
meester in 1651. Plaetsnyder.

1694.

BERNARD COLLYNS, meester in
1694. Tafereelverkooper.

1706.

FRANS NORBRECHT COLLYNS, deken
in 1706-1707.

Deze dry laetsten hooren niet aen
de familie der vorigen toe.

(1) Jan of Hans Collyns de Nole, de jonge, trouwde in St. Jacobs kerk te Antwerpen, den 20 February 1596, Susanna de Bruyne. De getuigen waren: Jacobus Dillis en Jacobus Degerius. Hy stierf den 14 September 1624, en werd volgens aen teekening vanden heer Advokaet Th. Van Lerijs, in St. Jacobs kerk begraven.

Men las op zyn grafschrift :

D. O. M.

Hier leet begraven den eersamen
JAN COLLYNS DE NOLE Belthouwer
sterft den 14 September A.^o 1624
ende . . . . .

Ende LOWIES COLLYNS DE NOLE
haerlieder sone sterft den 17 Nov. A.^o 1626.

Bidt voor de sielen.

Hans had by zyn huwelyk met Susanna De Bruyne gewonnen :

1.º Andries, die den 2 December 1598 in St.-Jacobskerk gedoopt werd ;
peter : Sieur Cornelis Rogiers ; meter : Joff. Susanna de Bruyne.

Andries, ook beeldhouwer, werd meester in 1621 en deken der St.-Lucas-
gilde in 1628—29. A. Van Dyck heeft zyn portret geschilderd dat in print
uitgaet.

2.º Jan Baptist, gedoopt in gemelde kerk, op 2 December 1600 ; peter :
Willem Ramp ; meter : Joff. Margarita Cogete.

5.º Lodewyk, gedoopt in O.-L.-V. kerk, den 4 Augusti 1602 ; peter : Henri-
cus Coesveldius, pastor dezer kerk ; meter : Geertruid Valk weduwe van
Willem van den Heuvel.

WERKEN.

Antwerpen bezit, onder anderen, de volgende kunststukken der beeldhou-
wers Collyns de Nole :

Van Jan en Robrecht : het gedenkstuk van Maria Stuart in St. Andrieskerk.

Van Andries, den jongen : de marmeren beelden die de O.-L.-V. kapel in de
vorige Jesuitenkerk versieren.

(Zie over deze kunstmeesters het werk getiteld : Iets over Jacob Jonge-
linck, Octavio van Veen en de gebroeders Collyns de Nole door P. Visschers,
priester).

BREUGHEL.

1514.

CORNELIUS BREUGHELSONE, vry-
meester in 1514. Schilder.

1551.

PEETER BRUEGHELS, vrymeester
in 1551. Schilder. (1)

1585.

PEETER BREUGHEL, zoon van den
vorigen meester; vrymeester in
1585. Schilder.

1598.

JAN BREUGHEL, zoon van Peeter
den ouden; vrymeester in 1598
sterft den 15 January 1625 oud
57 jaer. Schilder.

16.

JAN BREUGHEL, Janszoon, meester
in 16.., deken den 18 September
1650-51. Schilder.

1645.

AMBROSIUS BREUGHEL, Janszoon,
meester in 1645; deken den 18
7.ber 1654-55, en den 18 7.ber
1671-72, sterft den 9 February
1675. Schilder.

1645.

JAN PEETER BREUGHEL, Janszoon,
meester in 1645. Schilder.

1654.

HENDRIK BREUGHEL; by Goris
Herdewyck in 1654. Afzetter.

1655.

FILIPS BREUGHEL, meesterszoon,
vrymeester in 1655. Schilder.

ABRAHAM; zoon van Jan Breughel
den jongen, en van Anna Maria
Janssens werd te Antwerpen op 28
November 1651 gedoopt; zyn naem
verschynt in den *ligger*e niet.

(1) Peeter Breughel, geboren te Breughel in de Meijery van 's Hertogenbosch, was schilder en trad ten jare 1551 in de St.-Lucasgilde te Antwerpen. In 1565 trouwde hy te Brussel, met Maria Coucke, dochter van Peeter Coucke, schilder van Keizer Karel V; hy stierf te Brussel in 1569; zyne vrouw in 1578; beide

zyn in de Capellekerk begraven, alwaer men hun een gedenkstuk oprichtte met het volgende opschrift :

D. O. M.

PETRO BREUGELIO,
exactissimæ industriæ, artis venustissimæ
pictori,

quem ipsa rerum parens natura laudat;
peritissimi artifices suspiciunt,
æmuli frustra imitantur.

itemq̄ MARLE COUCKE, eius coniugi,
JOANNES BREUGELIUS parentibus optimis
pio affectu Posuit.

Obiit ille anno M. D. LXIX. hæc M. D. LXXVIII.

D. TENIERS JUN. ex heredibus renovavit
A. M. D. C.LXXVI.

Zy lieten twee zonen na : 1.º Jan, gezegd de *fluweelen Breughel*, en van wien straks verder; en 2.º Peeter, gekend onder den naem van *Helsche Breughel*. Deze huwde in O.-L.-V. kerk binnen Antwerpen, op 3 November 1588, Elisabeth Goddelet; de getuigen waren Hans Snellinck, de schilder, en Laurys Mans.

Jan Breughel, geboren te Brussel in 1568, kwam zich met der woon te Antwerpen vestigen; hy werd borger dezer stad op 4 October 1601; deken van St. Lucasgilde in 1602; hy trad in den echt 1.º in O.-L.-V. op 25 January 1600, met Isabella dochter van den plaetsnyder Gerrit de Jode; getuigen: Hans Snellinck en Cornelis de Jode, de plaetsnyder. 2.º met Catharina van Marienborch. Jan Breughel, die aen Keizer Rudolf II zeer lief was en deel van het huis der Aertshertogen Albertus en Isabella maekte, stierf den 15 January 1625; zyn grafschrift, dat zich eertyds in St. Joris kerk bevond, luidde aldus :

Hier leet begrave dē eersamē
JAN BREUGEL storf den. 15.

Janewari A.º 1625. out synde
37. jaren

Ende PEETER ELISABET MARIA
syne kinderen

Ende syne dochter CATHARINA
huysvrouw van JAN B.¹⁰ BORREKENS
storf den 4 X.^{bre} A.º 1654.

Ende synen sone AMBROSIUS
BREUGEL storf den 9

Febru. A.º 1675. out 58 iaer

Ende ANNA CLARA VAN TRIST syn
huysvrouw out 65 iaen. storf
den 28. Augustus A.º 1682.

Biddt voor de sielen.

P. P. Rubens, Hendrik van Balen en Cornelis Schut, werden tot momboiren van de kinderen van den fluweelen Breughel aengesteld, deze waren :

Uit het eerste huwelyk :

1.º Jan Breughel gedoopt in St. Joriskerk op 15 September 1601; peter : Antonius Levyns; meter : Barbara Olimaers. Hy trouwde op 5 July 1626 in O.-L.-V. kerk met Anna Maria Janssens, dochter van den vermaerden schilder Abraham Janssens van Nuysen en van Sara Goetkint. De getuigen waren Peeter Breughel en Abraham Janssens. Jan Breughel bewoonde ten jare 1627, in de Arembergstraet te Antwerpen, een huis dat hy ten pryze van 180 guldens 's jaers huurde; in 1630 betaelde hy aen Mynheer de Pape, voor een jaer huers 200 guldens; in 1634-1656 bewoonde hy, volgens aenteekening van den H. van Lerijs, de Swaen of Parochiaenstraet achter St. Jacobs kerk; onze schilder die in 1676 de oudste der Dekens van St. Lucasgilde was, liet de volgende kinderen na :

A. Anna Maria Breughel gedoopt in St. Joris den 8 April 1627; peter Abraham Janssens; meter : Catharina van Marienborgh. B. Jan Peeter Breughel gedoopt in St. Joris den 29 Augustus 1628; peter : Hieronimus van Kessel; meter : Maria Janssens. Hy werd in 1643 in den *ligger* als schilder opgeschreven. C. Elisabeth Breughel gedoopt in St. Joris den 16 December 1629; peter : Jacobus de Jode; meter : Elisabeth Jordaens. D. Abraham Breughel gedoopt St.-Joris den 28 November 1631, peter : Lucas de Wael, meter : Sara Janssens, hy was capitein der Burgerwacht en te Antwerpen bekend onder den naam *Brusselschen Credo*. Deze schilder werd in 1660 als liefhebber der Rethorica in St.-Lucasgilde ontvangen. E. Anna Maria Breughel, gedoopt in St.-Joris den 25 July 1655; peter : Heer Paulus van Halmale in den naam van Antonius Goetkint, meter : Sara Goetkint. F. Filips Breughel gedoopt in St.-Jacobskerk den 21 December 1656; peter Sr. Filips Le Roy; meter : Jouffr. Susanna Enghelgrave. G. Hendrik Ferdinandus Breughel gedoopt in St.-Jacobskerk den 5 Juny 1657; peter : Sr. Hendrik van der Goes; meter : Maria Kaymaker. H. Clara Eugenia, gedoopt in O.-L.-V. N. K. op 9 Meert 1640; peter : Petrus Goetkint; meter : Clara Eugenia Breugel; zy trouwde op 25 September 1674, in St.-Jacobskerk, met Hendrik Boonen; de getuigen waren : Jan en Ambrosius Breughel. Uit dit huwelyk a: Clara Theresia Boonen, gedoopt in St.-Jacobskerk op 2 Juny 1676; peter : Jan Breughel; meter : Isabella Maria Boonen in den naam van Magdalena Theresia Boonen. b. Maria Anna Boonen gedoopt in dezelfde kerk op 1 December 1678; peter : Petrus Boonen; meter : Sara Maria Breughel in den naam van Petronilla Goetkint, Beggyn. I. Sara Maria Breughel, gedoopt in St.-Joris op 24 April 1642; peter : David Teniers; meter : Francisea van Immerseel. K. Joannes Baptista Breughel gedoopt in St.-Jacobs den 26 December 1647; peter : Filips van Valckenisse; meter : Catharina Breughel.

2.º Paschyntyje Breugel, zy trouwt op 25 February 1624, met Hieronimus van Kessel, den schilder; de getuigen waren Hans van Kessel en Jan Breughel.

Uit het huwelyk van den *stuurceelen* Breughel met Catharina van Marienborgh, sproten de volgende kinderen voort :

1.º Peeter Breughel gedoopt in St.-Jacobskerk op 14 November 1607; peter : Sr. Cornelis Schut, de schilder; meter : Jouff. Anna Boon. 2.º Anna Breughel gedoopt in de zelve kerk den 5 Mei 1609; peter : Hendrik van Balen, de schilder; meter : Jouff. Anna Breughel in den naam van Elisabeth van Marienborgh; Anna Breughel ging op 22 July 157, in St.-Jacobskerk huwelyk aen met den schilder David Teniers den jonge; de getuigen waren David Teniers de oude; Heer Pauwel van Halmale en Heer Peeter Pauwel Rubens. 5.º Elisa-

beth Breughel gedoopt in St. Jacobs kerk op 18 July 1610; peter: Sr Christoffel Olimaers; meter: Elisabeth van Wycke 4.º Catharina Breughel gedoopt in de zelfde kerk op 19 July 1612; peter: Sr Peeter Brasseur; meter: Joffr. Isabella van Marienborgh. Zy trouwde op 30 January 1636, in St. Joris kerk met Jan Baptist Borrekens zoon van Abraham en van Magdalena van Drynum; de getuigen waren: Heer van Halmale en Peeter Pauwel Rubens; zy stierf op 4 December 1634 en werd by haren vader in de St. Joriskerk begraven. 5.º Maria Breughel gedoopt op 24 February 1615 in St. Jacobskerk; peter: Deodatus Bulle; meter: Vrouw Isabella Brandt echtgenote van P. P. Rubens. 6.º Ambrosius Breughel gedoopt in St. Jacobskerk den 10 Augusti 1617; peter: Jan Coomans; meter: Joffr. Maria de Man; hy werd meester in de St. Lucasgilde in 1648, en trouwde in O. L. V. kerk Z. K. op 25 February 1649 met Anna Clara van Triest; getuigen: Michiel van Triest en Jan Breughel. Ambrosius Breughel stierf op 9 February 1673, en liet de volgende kinderen na:

1.º Isabella Catharina Breughel gedoopt in O. L. V. kerk op Z. K. 2 February 1631; peter: Michiel van Triest; meter: Catharina Breughel, 2.º Michiel Ambrosius Breughel gedoopt in de zelfde kerk op 25 January 1635; peter: Heer David Teniers, de jonge, schilder; meter: Clara Eugenia Breughel. 3.º Jan Breughel gedoopt in de zelfde kerk op 5 September 1634, peter: Jan Baptist Borrekens; meter: Anna Breughel. 4.º Anna Maria Breughel gedoopt in de zelfde kerk op 29 Mei 1636; peter: Consultissimus Jacobus Antonius de Witte; meter: Juffr. Maria Clara Coxie in den naem van Maria Lucia Pontanus. 5.º Michiel Breughel gedoopt in de zelfde kerk op 14 September 1637; peter: Jan van Kessel, de schilder; meter: vrouw Maria Clara Coxie.

Het Musæum van Antwerpen bezit

van P. Breughel den Jonge:

De Kruisdraging. Dit kunststuk is geteekend: P. Breughel. 1607.

van den *flurveelen* Beughel:

De wederkomst der abtdyheeren van St. Bernaerts by de Schelde in hun sticht dat zy tydens de onlusten der XVIe eeuw, hadden moeten verlaten.

VAN BRUESELE.

1489.

GERON. VAN BRUESELE, vry-
meester in 1489.

1492.

MICHEL VAN BRUESELE, vrymees-
ter in 1492.

1493.

COLYN VAN BRUESELE, vrymeester
in 1495.

1503.

JASPAR VAN BRUESELE, vrymeester
in 1505.

1512.

VALENTYN VAN BRUESELE, vry-
meester in 1512.

1514.

ERASMUS VAN BRUESELE, vrymees-
ter in 1514.

1530.

JAN VAN BRUESELE by Jacob van
Bovelant in 1530.

1553.

WAUTER VAN BRUESELE, vrymeester
in 1553.

1596.

GILLEBERT VAN BRUSSEL by Ro-
brecht Collyn de Nole in 1596.
Beeldhouwer.

VAN DEN QUEECKBORNE.

1480.

CHRISTIAEN VAN DEN QUEECKBORNE,
vrymeester in 1480. Schilder.

1512.

JAN VAN DEN QUEECKBORNE was
meester in 1512.

1536.

JAN VAN DEN QUEECKBORNE, by
Hieronimus Boels in 1536.

Schilder.

1543.

CHRISTIAEN VAN DEN QUEECKBORNE,
meester in 1543; Deken 1551-52
en 1557-1558. Schilder.

1549.

SEBASTIAEN VAN DEN QUEECKBORNE,
was meester in 1549.

1549.

ADRIAEN VAN DEN QUEECKBORNE,
was meester in 1549.

1577.

JAN VAN DEN QUEECKBORNE, mees-
terszoon; vrymeester in 1577.

Schilder.

1577.

DANIEL VAN DEN QUEECKBORNE,
meesterszoon, meester in 1577.
Schilder.

DE CRAEYER.

1587.

JASPAR DE CRAEYER, Schoolmeester en tafereelverkooper.

GASPAR DE CRAEYER; de naam dezes meesters is in den *ligger*e niet vermeld. (1)

1640.

. . . DE CRAEYER, meesterszoon . handelaer, meester in 1640.

1652.

FRANS DE CRAEYER by Egidius Backereel. in 1652. Schilder.

(1) Gaspar de Craeyer, was zoon van Jaspar de Craeyer die op 24 February 1579 in St. Andries kerk, huwelyk had aengegaen met Christina Abshoven; de getuigen waren : Filips en Jan de Craeyer.

Gaspar de Craeyer werd in O. L. V. kerk te Antwerpen op 18 November 1584 gedoopt; zyn peter was Melchior Severyns; zyne meter : Catharina van Wesel. Leerling van Raphaël van Cocxyen, werd onze Gaspar weldra een der voornaemste kunstmeesters onzes lands. Hy trad in den echt met . . . . de Cocquiel, overleed te Gent op 27 January 1669 en werd aldaer in de Predikheeren kerk begraven.

Het Musæum van Antwerpen bezit van dezen meester :

Elias in de woestyn. H. 4.92. B. 2.68.

VAN DER GOES.

<p>1474.</p> <p>JAN PEERSONE VAN DER GOES by Casyn Winckaert, in 1474.</p> <p>1487.</p> <p>MATTHIAS VAN DER GOES, meester printere, in 1487. (1)</p> <p>1512.</p> <p>MATTHIAS VAN DER GOES by Simon van Dalen, in 1512.</p> <p>1540.</p> <p>BARTHOLOMEUS VAN DER GOES by Jan Leys, in 1540.</p>	<p>1632.</p> <p>MARINUS VAN DER GOES, meester in 1632. (2) Plaetsnyder.</p> <p>1694.</p> <p>Monsieur SIMON VAN DER GOES by Peeter Eyckens, in 1694. Schilder.</p> <p>1694.</p> <p>JAN AUGUSTINUS VAN DER GOES, meester in 1694. Verlichter.</p>
---	---

(1) Over de uitvinding der boekdrukkunst is oneindig veel geschreven; de invoering dier kunst in België is niet vry van allen twist. Eenige schryvers, wy weten niet om welke redens, kennen er de eer van toe aen DIEDERIK MARTENS, die te Aelst in 1475 drukte, en onttrekken ze aen MATTHIAS VAN DER GOES, die reeds in 1472, dus één jaer vroeger dan Martens, een werk uitgaf voor tytel voerende: *Visioen van Tondalus, hoe de siele uten lichame genomen was*.

Buiten dit boek drukte van der Goes de volgende werken: In 1482: *Die spyghel of reghel des kerster geloue of der kersten eeve* in 4.º; in 1485: *Cordiale de quatuor novissimis*; in 1484: *Dat Leuen en Lyden ons liefs Herren Jhesu Christi*; in 1487, *Joh. Gerson Sermones quatuor novissimorum*; in 1488: *Aeneas Sylvius de duobus amantibus Eurialo et Lucretia*. Voorts zond hy nog verscheidene werken in het licht, zonder echter het jaertal der uitgave aen te teekenen: 1.º *Joannis Gerson Cancellarii Parisiensis, de imitatione Christi et de contemptu omnium vanitatum mundi*. in 4.º; — 2.º *Fantini Dandulo Archiepisc. Cretensis compendium pro catholicae fidei etc.* in 4.º; — 3.º *Alberti Magni liber Aggregationis*

seu secretorum de virtutibus herbarum, lapidum et animalium etc. Item Adelradi Bathoniensis quaestiones naturales etc. in 4.º; — 4.º *Epistola magni Turci a Laudivio equite Jerosolimitano latine edita.* — 5.º *Augustinus de virtute psalmorum* in 4.º; — 6.º *Confessionnale etc.*, in 4.º; — 7.º *Tractatus Thomæ de Aquitano de modo confitendi et puritate conscientia.* in 4.º; — 8.º *Thomæ de Aquino de vitiis et virtutibus etc.* in 4.º; — 9.º *Stella clericorum etc.* — 10.º *Bonaventurae tractatus de preparatione ad missam.* — 11.º *Tractatus de expositione missæ secundum fratrem Hugonem etc.*

Om de onbetwistbare rechten van van der Goes te vernietigen, brengen de aenhangers van Martens de volgende redenen in: voor eerst zeggen zy, de heer Verdussen, wien het eenig nog bestaende exemplaar van *Tondalus visioen* toebehoord heeft, kan het jaertal veranderd hebben, en voorts kunnen zy niet begrypen, dat van der Goes zyne drukkerij zou gesloten hebben van 1472 tot 1482, als wanneer zyn tweede gedagteekend werk, de *Spiegel des Kersten*, het licht zag.

Beide redens zyn zeer zwak; de eerste getuigt van kwaden wil; wie het karakter van Verdussen kent, weet dat die gewetensvolle man, onbekwaem was vervalschingen, waerom het ook zyn mocht, te plegen. En wat de tweede aengaet, de Aelstenaren zien niet in, dat van der Goes, sedert 1484 tot 1487 ook geen enkel gedagteekend boek uitgaf en hy eventwel zyne drukkerij openhield; zy verliezen ook uit het oog, dat van der Goes, zoo als wy boven getuigden, verscheidene boeken heeft gedrukt, zonder jaertal, en wie zal bewyzen dat deze werken tusschen 1472 en 1482 niet verschenen? Wy gelooven dat zulk afdoende antwoord zich lang zal laten wachten; intusschen moeten wy verklaren dat tot nu toe de eer der invoering der boekdrukkunst aan van der Goes niet kan ontkend worden.

Van der Goes werd opgeschreven in de St.-Lucasgilde te Antwerpen, ten jare 1487, en stierf in eenen tamelyk gevoorderden ouderdom.

(²) Marinus van der Goes, een onzer voornaemste plaetsnyders, heeft veel naer Rubens, Jordaens en van Dyck gewerkt. Hy bewoonde te Antwerpen, in de Hobokenstraet, een huis gestaen naest het Iersch collegie, en stierf volgens aenteekening van den Heer van Lerijs, in de maend April 1659. Zyn lyk werd den 27 van gezegde maend in St. Jacobskerk gezonken.

Basan, in zyn *Dictionnaire des graveurs*, kent onzen plaetsnyder alleenlyk den naem *Marinus* toe.

VAN VEEN (VÆNIUS).

1594.

OTHO VAN VEEN, vrymeester in 1595; deken in 1605-1604.

Otho van Veen, de groote schilder die met Adam van Noort de eer deelt, het talent van Rubens gevormd te hebben, werd te Leiden in 1556 geboren. Zyn vader, Cornelis, Ridder, Heer van Hooegeveen, Desplasse, Vuerse, Draakenstein, enz. stamde af van Jan van Vene, natuurlyken zoon van Jan III Hertog van Brabant en Isabella van Vene, gezegd Ermengardis van Vilvorde, dochter van Daniel van Vene. Joanna Hertogin van Brabant, verklaert by brieven van 20 November 1580, « dat sy haren gemynden bastaert brueder, heren Janne van den Vene, om den goiden menichfuldigen dienst dien hi haer dickwille gedaen heeft, ende noch doen mach,gegeven heeft ende geeft, mit desen brieve, sijn leeftdage, hare cleyne honde die men heet die bosse honde, die te houdene te verwaerne ende te behueden, wael ende getruwelic, mit allen den rechten, chijnsen, renten, lasten ende toebehoirten. Voirt heeft sy heren Janne voirse. geleent haer hof, huys, ende wooninge te Hoolaer dat hi die salhouden ende hantplichten, ende hem dair mit behelpen, ende sijn honde daer in houden ende vueden duerende tot hare weder seggen. » (WILLEMS. *Brab. Yeesten*. T. 2. bl. 640). Eenige jaren daerna, op 28 Aug. 1596, stond de zelfde Hertogin het dorp Hoylaert aen haren bastaertbroeder af, als blykt uit volgende giftbrief. (Ibid. bl. 687). « Johanne, hertoghinne van Lutembourg, van Lothrije, van Brabant, ende van Lymbourg, margrevinne des Heilichs Rijes, verlaert, dat sy, in recompensacien van enigen gebreken, daerin sy haer tot haren natureliken brueder here Janne van den Vene, riddere, kent wesen gehouden, den selven heeren Janne, ende sinen hoir ende erigenamen, mit desen yegenwordigen haren brieven geeft dat dorp van Hoelaer, gelijc dat wilen hare lieve here ende vader hertoge Jan, zeliger gedenckenissen, yeghen enen here van Marbays, te dier tijt, mit sinen gereden penningen cochte ende vercreegh. » Ridder Jan van den Vene, wiens naem nog te voorschyn komt in het verdrag tusschen de Bastaerden van Brabant te Tervueren in 1405 gesloten, (Zie WILLEMS. *Brabantsche Yeesten*. T. II. bl. 707), werd in de kapel van de III. Philippus en Jacobus, der voormalige abtddy van Villers begraven; zyne grafstede, met zyne wapens verciert, droeg het volgende opschrift :

Hic de Vena Joannes de Brabantia

Bastardus is Ducis unus

Hic debiles pavit Claudis dedit, etc.

Cornelius van Veen stamde af van Jan van Veen, gezegd den kleinen Bastaerd van Brabant, als blykt uit akte aen de familie van Veen, op 17 November 1668 afgeleverd, en op bl. 665, D. I. van Butkens' *Trophées de Brabant*, gedrukt (..... Eerst dat den Chevalier Simon van Veen is herkomende van den voors. Jan van Veen, naturelyken soone van Hertog Jan de III. is geboren in den jare veertien hondert twee en twintig, en noch heeft geleefd in den jare veertien hondert tsestig, en noch veele jaare daar naar, en dat den selven Chevalier Simon, van wettelyken bedde heeft geprocreeert en achtergelaten den Heere Jan van Veen, Chevalier en Heere van Hoogeveen; dat den selven Chevalier Jan van Veen van wettigen bedde heeft geprocreeert onder ander kinderen, ontrent den jare vyftien hondert een-en-twintig, de Heere Cornelis van Veen, Chevalier, in syn leven ook Heere van Hoogeveen, Desplasse, Vuurse, Draakensteyn, etc. »

Cornelius van Veen werd een der veertig leden van de vroedschap der stad Leiden, Burgemeester in 1565, en Weesmeester in 1570 en 1574.

Hy was in den echt getreden met Gertrudis Neckin, en won by haer twaelf kinderen, waeronder :

1.º Simon van Veen, Ridder, heer van Hoogeveen, Desplasse, Vuurse, Draakensteyn. 2.º Jan van Veen, Gouverneur van het Eiland ter Schelling in Vriesland. 5.º Otto van Veen, waervan straks verder. 4.º Gysbrecht van Veen, geboren te Leiden in 1558. Hy werd plaetsnyder en heeft verscheidene kunststukken van zynen broeder Otto in print gebracht. 3.º Petrus van Veen.

Otto van Veen, zag te Leiden in 1556 het licht. Tot zyn veertiende jaer zegt de Eerw. H. P. Visschers, in zyne levensschets onzes schilders, leerde hy de schilderkunst in zyne geboorteplaats by Isaac Claes of Nicolai, terwyl hy zich met voordeel in de studie der latynsche tael oefende. Uit hoofde der Nederlandsche beroerten trok hy in 1571 met zynen vader naar Luik, alwaer hy den geleerde en schilder Dominicus Lampsonius tot meester nam. Door Cardinael Gerardus van Groesbeke werd hy naar Rome gezonden om er zyne kunststudien te vervorderen. Dáér maekte hy zich leerling van Frederico Zuccherò, en woonde, zegt Foppens, by den Cardinael Madrucius. Vyf jaren verbleef hy in de hoofdstad des christendoms, na welke hy Duitschland doorreisde, en zich in de Zuid-Nederlanden vestigde, die alsdan door den Hertog van Parma bestuurd werden. Deze vorst vereerde hem met de titels van ingenieur en schilder van het hof van Spanje. Na de dood van den Prins Farneze (1592) vertrok hy naar Antwerpen, alwaer hy in 1594 als vrymeester in de St.-Lucasgilde werd aengenomen, en in 1605-1604 de waardigheid van Deken van dees genootschap bekleedde. In 1619 was hy ouddeken der *Violieren*, en deed verscheidene geschenken aen dit letterkundig genootschap te saem met Adam van Noort, Rombout van der Veken, Adriaen Collaert, Peeter Bom, Willem de Vos, David Remeeus, Jan Breughel, Jan en Robrecht Collyns de Nole, Thomas Cassiers, Hendrik van Balen en Abraham Janssens.

Otto van Veen trad in den echt met de edele Jufvrouw Maria Loots, en won by haer de volgende kinderen, die allen in St.-Jacobskerk te Antwerpen gedoopt werden :

1.º Anna, gedoopt den 17 Juny 1595; peter : Sr. Simon van Veen; meter : Anna Colas.

2.º Ernestus, gedoopt den 24 February 1598; peter: Ernestus van Beijeren, Aertsbisschop van Keulen; meter: Elisabeth van Veen.

5.º Cornelius, gedoopt den 21 Meert 1600; peter: Sr. Jan van Veen; meter: Jouff. Catharina Grisel (?)

Cornelius stierf in 1605; zyn grafschrift, dat zich eertyds in St.-Jacobskerk bevond, luidde aldus:

CORNELIUS OTHONIS VENII F. ætat. 6. Obiit 1605.

4.º Gertrudis, gedoopt den 4 Juny 1602, peter: Hendrik van Mens; meter: Petronilla Louis. Gertrudis werd eene voorname schilderes; onder andere kunststukken, vervaerdigde zy het portret haers vaders, dat zich thans in het Musæum van Brussel bevindt. Zy ging huwelyk aen met Lodewyk Malo, wiens grafschrift in St.-Jacobskerk het volgende bevatte:

Wapen
MALO.

Wapen
VAN VEEN.

LUDOVICI MALO
mortales exuvias
hoc expectat sepulchrum
in quo uxoris suavissimæ
GERTRUDIS VENLE
condi placuit
ista 50 Junii 1645
vitam honestam pio fine conclusit
hic . . . . .
Bene precare animis

5.º Susanna, gedoopt den 12 October 1604; peter: Monsieur Ghysbreeht van Veen; meter: Jouffr. Cecilia Loots.

6.º Maria, gedoopt den 3 November 1606; peter: Daniel Balignier; meter: Maria van Veen.

7.º Agatha, gedoopt den 5 April 1609; peter: Sr. Anthoni Triest van Caneghem; meter: Jouff. Agatha van Veen.

Otto van Veen, die door de Aertshertogen Albertus en Isabella tot waradein der Munte te Brussel benoemd werd, overleed in deze stad den 6 Mei 1654, in den ouderdom van 78 jaren.

Het Musæum van Antwerpen bezit van dezen Meester de volgende kunstwerken:

1. Zacheus op den Vygenboom.
2. De roep van Mattheus.
3. De H. Nicolaus, spyzende de hongerige inwooners van Myra in Lycia.
4. Liefdadigheid van den H. Nicolaus.
5. Portret van Joannes Miræus, vierden bisschop van Antwerpen.
6. De H. Paulus voor den romeinschen landvoogd Felix.

Otto van Veen die een goed dichter was, heeft de volgende werken uitgegeven, welke met uitstekende compositiën versierd zijn :

1° Emblemata Horatiana.

2° Emblemata humani amoris.

3° Emblemata divini amoris.

4° Vita S. Thomæ Aquinatis.

5° Bellum Batavorum cum Romanis.

6° Historia Hispana septem Infantium Laræ.

7° Emblemata ducenta Principibus, Viris Ecclesiasticis, Militaribus, aliisque usurpanda.

8° Conclusiones Theologicæ et Physicæ de primariis Fidei capitibus, atque in primis de Prædestinatione.

Van Veen was met de voornaemste geleerden zyner eeuw bevriend; zyn vriendenalbum dat onlangs door den Eerw. H. P. Visschers werd uitgegeven, bevat de namen van Dominicus Lampsonius, Michael van der Hagen, Janus Gruterus, Abraham Ortelius, Janus van Caestre, F. van der Kammen, Justus Lipsius, Franciscus Sweertius, Gerardus de Mallery, enz.

(Zie over Otto van Veen het werk van den Eerw. H. P. Visschers getiteld : *Iets over Jacob Jonghelink, Octavio van Veen*, enz. Antw. P. E. Janssens, 1855).

ADRIAENSSENS. — ARIAENS. — ADRIAENSONE.

1459.

LUCAS ADRIAENSSENS, vymeester
in 1459; deken in 1469, 1472,
1475, 1480, 1485 en 1488.

1481.

ANTOON ARIAENS, by Jan Loys
in 1481.

1507.

HENDRIK ARIAENSONE by Geer-
aerd Backmaker in 1507.

1510.

ANTOON ARIAENSONE by Jan de
Beer in 1510. Schilder.

1531.

JAN ARIAENSSENS by Filips van
Utrecht, in 1531 — meester in
1555 — deken in 1545 en 1549. (†)
Schilder.

1542.

PEETER ADRIAENS, vymeester
in 1542. Glasmaker.

1547.

PEETER ADRIAENSSENS, meester
in 1547 — dood in 1619.

1560.

MARTEN ADRIAENSSENS, vymees-
ter in 1560. Glasmaker.

(†) Jan Adriaenssens, was ten jare 1549, Dekan der St.-Lucasgilde, toen dit genootschap den grooten zilveren kop ontving, waervan men de afbeelding aantreft op het portret van Abraham Gnapheus, knaep der Gilde, dat zich thans nog in het Museum van Antwerpen bevindt. Op dezen kelk zag men de afbeeldsels van Jan van Eyck en van Albrecht Durer, met het omschrift *Belgarum splendor*, en *Germanorum decus*.

Jan Adriaenssens kocht in 1549, een huis gestaen in de Lange Nieuwstraet, welk hy gansch herbouwde. Op den voorgevel waren de afbeeldsels van Jan van Eyck en van Albrecht Durer geplaeft. Onder het eerste las men ook : *Belgarum splendor*, onder het andere : *Germaniae decus*. In het midden, stond de Schilderkunst, en lager Mercurius en Minerva. Het fronton bevatte het jaertal 1565. Deze woonst, waeraen men, ten onrechte, den naem van *Antwerpsche Academie* gaf, werd in 1832 afgebroken. Gelukkig dat de H.H. Mertens en Torfs er eene afbeelding van in hunne *Geschiedenis van Antwerpen* (D. VI. bl. 9) bewaerd hebben.

1561.

NICOLAES ADRIAENSSENS, (gezegd
Dondari) meester in 1561.

Schilder.

1568.

PEETER ADRIAENSSENS, meester in
1568. Glasmaker.

1597.

PEETER ADRIAENSSENS, meester
in 1597. Glasmaker.

1597.

JACOBUS ADRIAENSSENS, meester
in 1597. Glasmaker.

1598.

ALEXANDER ADRIAENSSENS, by Ar-
noldus van Laeck, in 1598, meester
in 1611. (1) Waterschilder.

1606.

ANTOON ADRIAENSSENS by Hendrik
van Balen in 1606. — Vrymeester
in 1615. Schilder.

1609.

PEETER ADRIAENSSENS, by Peeter
Noble in 1609.

1620.

JASPAR ADRIAENSSENS, meester in
1620. — Gestorven in 1552.

Schilder.

1622.

JAN ADRIAENSSENS, vrymeester
in 1622. Schilder.

1623.

JAN ADRIAENSSENS, by Deodati in
1625. Schilder.

1633.

BALTHAZAR ADRIAENSSENS, dood
in 1635.

1639.

MICHEL ADRIAENSSENS, dood in
1659.

1690.

REYNIER ADRIAENSSENS, meesters
zoon; vrymeester in 1690; deken
in 1702-05. Sterft in 1725.

Plaetsnyder.

1707.

JAN BAPTIST ADRIAENSSENS, by
Peeter Vervoort in 1707.

Beeldhouwer.

(1) Moeijelyk valt het nasporingen over den naem Adriaenssens te doen. In de doopboeken vinden wy dat in St.-Jacobskerk, op 17 Meert 1576, gedoopt werd zeker Alexander, zoon van Jack Ariaensen. Zyn peter was: Gielis Missaert; zyne meter: Susanna Ariaensen. Op 16 January 1587 werd in de zelfde kerk gedoopt: Alexander, zoon van Sr. Emmanuel Adriaenssens; de peteren waren: Capitein Propertius Baioth van Bologne en Jan Baptist Cockny van de zelfde stad; de meteren waren: Sra. Maria Steland en Clara Gabrij. Wie van beide de kunstschilder is, weten wy niet.

QUELLINUS.

<p style="text-align: center;">1607.</p> <p style="text-align: center;">ERASMUS QUELLINUS, vrymeester in 1607. ⁽¹⁾ Beeldhouwer.</p> <p style="text-align: center;">1633.</p> <p style="text-align: center;">ERASMUS QUELLINUS, meesters- zoon, vrymeester in 1633.</p> <p style="text-align: center;">1641.</p> <p style="text-align: center;">ARNOLDUS QUELLINUS, meesters- zoon, vrymeester in 1641.</p> <p style="text-align: center;">1644.</p> <p style="text-align: center;">HENDRIK QUELLINUS, by Artus Quellinus, in 1644.</p>	<p style="text-align: center;">1651.</p> <p style="text-align: center;">ARNOLDUS QUELLINUS, (de jonge) vrymeester in 1651. ⁽²⁾</p> <p style="text-align: center;">1661.</p> <p style="text-align: center;">JAN ERASMUS QUELLINUS, mees- terszoon, vrymeester in 1661.</p> <p style="text-align: center;">1666.</p> <p style="text-align: center;">HUIBRECHT QUELLINUS, meesters- zoon, vrymeester in 1688.</p> <p style="text-align: center;">1708.</p> <p style="text-align: center;">THOMAS QUELLINUS, vrymeester in 1708.</p> <p style="text-align: center;">FRANS QUELLINUS.</p>
	<p style="text-align: center;">Beeldhouwer.</p> <p style="text-align: center;">Schilder.</p> <p style="text-align: center;">Schilder.</p> <p style="text-align: center;">Plaetsnyder.</p> <p style="text-align: center;">Beeldhouwer.</p>

⁽¹⁾ Erasmus Quellinus de oude, vrymeester der St.-Lucasgilde in 1607, bewoonde in 1651 de Lombaerdevest en was getrouwd met Elisabeth van Uden.

Uit dit huwelyk: 1.° Erasmus Quellinus gedoopt in O. L. V. kerk, Z. K. op 22 November 1607; peter: Karel van Dam; meter: Antonia du Trannoy; hy werd vrymeester der St.-Lucasgilde in 1655, en huwde Catharina de Hemelaers; uit dezen echt: Erasmus, bekend onder den naem van Jan Erasmus Quellinus, gedoopt in O. L. V. N. den 1 December 1654, peter: de geleerde kanonik Jan Hemelarius; meter: Anna Rigouts. Hy trouwde te Perk, in November 1665 met Cornelia Teniers, dochter van David Teniers, den jonge, en van Anna Breughel. Hy stierf op 11 Meert 1713.

2.° Arnoldus, gedoopt in O. L. V. Z. op 30 Augustus 1609; peter: Artus van Uden; meter: Jacomyne de Trannoy. Arnoldus werd als vrymeester in de St.-Lucasgilde ten jare 1641 opgeschreven.

Hy trouwde in St. Jacobskerk, op 1 Augustus 1640, met Margarita Verdussen, gedoopt, in O. L. V. K. den 7 September 1615; dochter van Joannes en

Barbara van Sauwen; de getuigen van dit huwelyk waren : Jan Verdussen en Erasmus Quellyn. Arnoldus Quellinus stierf den 25 Augusty 1668; zyn grafscrift, dat zich certyds in de Minderbroeders kerk bevond, luidde aldus :

Sepulture

van JAN VERDUSSEN sterft . . . .
ende BARBARA VAN SAUWEN syne huysvrouw
sterft 17 September 1638 oudt 68 jaren
ende ARTUS QUELLINUS constigh beltsnyder
als tuyght het vermaert Stadthuys van Amsterdam etc.
sterft 25 Augusti 1668 out 59 jaren
ende jouff.^e MARGARITA VERDUSSEN syne wettighe
huysvrouw sterft 12 February 1668.

5.º Anna Quellinus gedooft in O. L. V. Z. den 25 Mei 1611; peter : Cornelis Cornelis; meter : Anna Rodriguez de Andrada, huisvrouw van Silvester Pardo.

4.º Josina gedooft in O. L. V. Z. den 51 Meert 1615; peter : Thomas de Rondon; meter : Joanna van Uden.

5.º Elisabeth, gedooft in O. L. V. Z. den 2 Meert 1615, peter : Artus van Uden; meter : Anna Gelms.

6.º Cornelia gedooft in O. L. V. Z. den 5 Meert 1617; peter : Adriaen Morissen; meter : Cornelia Goossens. Zy trouwt op 14 September 1641, in O. L. V. N. met den beeldhouwer Petrus Verbrugghen. De getuigen waren Erasmus Quellinus en Jan Filips van Thielen. Zy overleed den 29 December 1662 en werd in O. L. V. kerk begraven.

7.º Ihuibrecht, gedooft in O. L. V. Z. den 15 Augustus 1619; peter : Antonius Gallé; meter : Susana de Jode.

8.º Josina, gedooft in O. L. V. Z. den 50 November 1621; peter : Lucas van Uden; meter : Barbara van Uden.

9.º Maria, gedooft in O. L. V. Z. den 15 September 1625; peter : Adriaen van Ceulen; meter : Clara Vrints.

10.º Jan, gedooft in O. L. V. Z. den 19 Juny 1628; peter : Octavius Teri; meter : Gerarda de Bruynseel.

11.º Catharina, gedooft den 5 Mei 1651; peter : Amandus Franex, in den naem van Petrus Paulus Rubens; meter : Catharina van Ommel; zy trouwt in O. L. V. Z. op 15 September 1638 met Franciscus de Sagere; de getuigen waren : Georgius de Sagere en Erasmus Quellinus.

(²) Arnoldus Quellinus, de jonge, zag op 20 November 1625 te St.-Truyen het licht; zyn vader was Arnoldus Quellyn, zyne moeder : Maria Morren. In de St.-Lucasgilde te Antwerpen als vrymeester aengenomen, vestigde hy zich in de Everdystraet, en werd poorter dezer stad den 11 Mei 1665. Hy trouwde in laetstgenoemde stad (O. L. V. Z.) op 50 November 1652, met Anna Maria Gabron; de getuigen waren : Erasmus Quellinus en Jan Cossiers. Uit dit huwelyk : 1.º Willem Quellinus gedooft in O. L. V. Z. den 11 Mei 1637; peter : Willem Gabron; meter : Maria van der Willige; 2.º Thomas Quellinus gedooft in O. L. V. Z. den 17 Meert 1661; peter : Thomas Morren; meter : Margarita van Htersum. 5. Maria Anna, gedooft in O. L. V. Z. den 7 December 1662; peter : Willem Gabron; meter : Maria Antonia Beggeniers.

4.º Hendrik Quellinus, gedoopt in O. L. V. Z. den 18 February 1664; peter : Norbrecht van den Eynden; meter : Barbara Borrekens. 3.º Theresia Quellinus gedoopt in O. L. V. Z. den 3 October 1666; peter : Jan Lefebure; meter : Maria van der Willigen in den naem van Adriana Kersmakers.

Anna Maria Gabron overleed (volgens haer grafschrift) te Antwerpen den 15 October 1669; haer echtgenoot ging op 25 Augusty 1669 (*sic*) in O. L. V. Z. een nieuw huwelyk aen met Cornelia Volders; de getuigen waren : Jan Goosens en God. van Arembeghe.

Arnoldus Quellinus overleed den 22 November 1700, en werd in St. Jacobskerk begraven.

D. O. M.

Geen jonst voor de konst
ARNOLDUS QUELLINUS Belthouwer
sterft 22. November 1700
en syn eerste huysvrouw

ANNA MARI GABRON stirf 15 Octob. 1669
CORNELIA VOLDERS syne huys
vrouw stierf 24 Feb. 1700
ende hunne kinderen

B. V. D. S.

Artus Quellinus, de jonge, heeft verscheidene leerlingen in de kunst gehad; onder deze telt men zyne zonen Thomas en N., Jan van der Steen, Hendrik Cosyns, Alexander van Papenhoven, Pierrart, Willem Kerrickx enz.

Antwerpen bezit

van Erasmus Quellinus :

Een mirakel van den H. Bruno. (Musæum).

Een idem.

De dood van den H. Rochus (St. Jacobskerk).

De H. Familie (Kapel van O. L. V. op de schoenmerkt).

van Jan Erasmus Quellinus :

De poel Bethsaida. (Musæum)

De martelaren van Goreum (5 tafereelen).

De martelie der H. Agatha.

van Artus den oude :

Het afbeeldsel van Lodewyk Benavides (Musæum).

In St. Andrieskerk, bevindt zich het beroemde beeld van den H. Petrus door den zelfden meester.

Artus Quellinus, de jonge, heeft onder anderen, gebeiteld :

1° Het schoon beeld van den H. Jacobus dat het hoog altaer der St. Jacobskerk versierd.

2° De groep der H. Dryvuldigheid boven op het zelfde altaer geplaatst. (Medegedeeld door den Heer Adv. van Lerijs).

Huibrecht Quellinus, de plaetsnyder, heeft in 1635 de beeldhouwery van het stadhuis van Amsterdam geëst.

SNELLAERT.

1453.

JAN SNELLAERT, lid der St.-Lucas
gilde in 1455; Deken, 1454,
1458, 1465 en 1480. ⁽¹⁾

1483.

JAN SNELLAERT, meester in
1485.

(1) Deze meester, dien wy als eenen der stichters onzer beroemde schilder-
school aenzien, noopt ons eenige mededeelingen te doen, die, onzes dunkens,
niet alleen een groot licht op de Antwerpsche St.-Lucasgilde zullen werpen,
maer, door de ontdekking eener gansch onbekende schilderschool, vele der
tot nu toe algemeen aengenomene begrippen over de Belgische kunst moeten
vernietigen.

Op het eerste blad van den *ligger*e onzer St.-Lucasgilde leest men het
volgende :

Dit syn die guldebroeders van der gulden van Sinte Lucas binnen de stadt van Antwerpen
int jaer ons Hre dusent vier hondert liij.

- Willem de Cupere.
- Lucas Godden.
- Jan Thomaes.
- Casyn Wenckaert.
Jan Bastyn.
Philips de Winne.
Jan van Wouwe.
Johannes van de Bogarde.
Jan Croock.
Peter Muyl.
Jan van der Haghen.
Goodsaelck.
Jan Scuermoke.
Jan Snellaert.
Machiel de Climmere.
Aert Vereleyen.
Daneel de Beeldesnydere.
Goyvaert de Muelenere.

Dieric de Verlichtere.
Jan de Raymakere.
Aerd Matys.
Jan Gelots.
Adriaen Gerofs.
Willem Cooman.
Ruth de Hooghe.
Hendrik Struve.
Aerd van Bilant.
Adriaen Scilt.
Lenaert Bodt.
Claes de Schermere.
Willem van Vorspoel.
Aerd Gersteman.
Jan van Cleve.
Peter de Bock.
Jan van Opbraeke.

Waer hadden deze schilders (want in dezen oogenblik spreken wy slechts van
de schilderschool), die in 1455 de edele taek op zich namen, de St.-Lucasgilde
te hervormen, hunne studien gedaen? Behoorden zy tot de Antwerpsche

school, die reeds sedert jaren bestond, of wel waren eenige hunner, leerlingen der gebroeders van Eyck, die op dit tydstip de kunst ten hoogsten trap van volmaektheid voerden; eindelijk wien komt de eer toe onze meesters in hun vak te hebben gevormd?

Het is een algemeen, doch, volgens ons, een valsch begrip, de gebroeders van Eyck uitsluitelyk voor de stichters der Nederlandsche schilderschool te erkennen. Deze kunstenaers hebben toch ook leermeesters moeten bezitten, en gelyk de III. Waagen en J. A. De Laet zeer wel aenmerken, schilders, zoo als de van Eycken, treden niet onvoorbereid op en hunne kunst duidt veeleer het toppunt, het einde, dan het begin eener school aen.

Doch, indien men de van Eycken niet als stichters der Belgische schilderkunst erkent, waer zal men dan den oorsprong onzer schole zoeken?

Eene hoogst belangryke ontdekking, die wy gedaen hebben, stelt ons in staet deze moeilijke vraag te beantwoorden.

Onder de meesterstukken door den Welld. Ridder van Erthorn aen ons Musæum geschonken, bevindt zich eene schildery van Rogier van der Weyden, den oude, en die den N.º 25 van den Catalogoog draegt.

Op verzoek der III. Baron G. Wappers, alsdan bestuerder onzer K. Akademie en J. A. de Laet, opsteller van den *Catalogoog*, hadden wy aengevangen onze bemerkingen op dezès werk te maken, toen wy ontdekten, dat van der Weyden's meesterstuk met twee wapens verrykt was, waervan men tot dan eene onnauwkeurige beschryving gegeven had; zy zyn: het eerste, van azuur bezaeid met liefliën van goud waerop twee bisschopstaven van keel in St. Andrieskruis geplaatst, het kasteel van zilver dwars over het gansche; het andere, van goud met den keper van azuur beladen met een kruis van zilver. Beide schilden waren, buiten twyfel, het eerste dit van het Bisdom van Doornik, het tweede dit van Jan Chevrot Bisschop van gezegde stad.

Deze kerkvoogd, die van 1457 tot 1467 den bisschoppelyken stoel van Doornik bekleedde, was, volgens het geleerde werk van den Heer le Maître d'Anstaing, een der voornaemste beschermers der kunst. (1)

Wy wendden ons vervolgens tot den II. d'Anstaing, en vroegen hem of hy tydens zyne opzoekingen in de archieven der Cathedrale van Doornik geene schriften rakende van der Weyden ontdekt had. De geachte schryver drukte ons zyn innig spyt uit, aen onze vraag niet te kunnen voldoen, daer de rekenboeken des bisschops niet meer bestonden; hy had eventwel de goedheid onzen brief aen den Heer B. du Mortier te overhandigen, die ons onmiddellyk de gewenschte inlichtingen beschikte. De groote ontdekkingen dezès schryvers, by de onze gevoegd, gaven stof tot dezen opstel.

Volgens den II. du Mortier bestond er te Doornik, van de vroegste tyden, eene tot nu toe onbekende kunstschool, waervan men echter de werken van tydvak tot tydvak, zelfs tot aen de Romeinen, nog kan toonen. Deze school, zoo men zegt, in 1541, dus lang vóór van Eyck, het geheim der olieschildering gekend hebben, als blykt uit menigvuldige gedenkstukken die de stad Doornik thans nog verryken.

Zeer vroeg (vóór 1564) bestond er ook in deze stad eene St.-Lucasgilde; de

(1) Zie de levensschets van Bisschop Jan Chevrot, in het werk: *Histoire de la Cathédrale de Tournai par J. le Maître d'Anstaing*. T. II. p. 85.

verslagboek van het Kapittel, die gelukkiglyk tot ons is gekomen, toont dat zy reeds in 1405 vernieuwd werd :

« (1405) die VII Januarii fuit gratia facta scultoribus et pictoribus ac portactoribus ymaginum in Tornaco degentibus de instituendo unam NOVAM confraternitatem in ecclesia Tornacensi in capella beate Marie Flaminghe vel Sti. Johannis. »

In het begin der XVe eeuw leefde er te Doornik een schilder van uitmuntend talent, ROBERT CAMPIN. Deze meester liet verscheidene leerlingen na, waeronder : JACQUES DARET, van wien straks verder, en ROGIER DE LE PASTURE, de groote schilder, die onder den vlaemschen naem ROGIER VAN DER WEYDEN, wereldberoemd is geworden. (1)

Over dezen meester is reeds veel geschreven. Eerst was hy bekend onder den naem van Rogier van Brugge, en later werd de stad Brussel voor zyne geboorteplaats genomen. Een onwedersprekelyk en hoogst belangryk bewys uit het register der Schilders van Doornik getrokken, toont dat *de le Pasture* in de oude hoofdstad der Franken het licht zag; men oordeele :

« Rogelet de le pasture, natif de Tournay commença son appresure le cinquiesme jour de Mars lan mil CCCC vint six et fu son maistre maistre Robert Campin peintre Lequel Rogelet a parfaict son appresure deument avec son diet maistre. »

En in het hoofdstuk der meesterschappen (*maîtrises*) :

« Maistre Rogier de le pasture, natif de Tournay, fut receu à le francise du mestier des peintres le premier jour d'Aoust l'an dessusdit (1452). »

Hoe *de le Pasture* zyne vaderstad verliet en zyn naem vervlaemscht werd, is nu licht te begrypen. Bisschop Jan Chevrot, die hem de schildery van het Museum deed verveerdigen, was raadsheer van den hertog van Burgondië, Filips den Goede, en verbleef veeityds te Brugge. Er is dus niets waerschynter, dan dat de kunstminnende kerkvoogd den jongen Doornikschen schilder aen het hof van Burgondië heeft voorgesteld. (2)

(1) Graef de la Borde haelt ook eenen act aen, waarin men den naem *de le Pasture* aen van der Weyden toekent. *Les dues de Bouryogne. Preuves.* T. I. bl. LIX.

(2) Men weet dat van der Weyden verscheidene malen het afbeeldsel van Filips den Goede heeft uitgevoerd. Het Museum van Antwerpen bezit er een van, n° 25 van den catalogo. De heer J. A. de Laet opsteller van dit werk, riep nog de aandacht op een ander gewrocht dezes schilders, dat de trouw van O.-L.-V. voorstelt, en de kerkmeesterskamer der O.-L.-V. kerk te Antwerpen versiert. Dit tafereel, dat zich in den besten staet bevindt, kan als een van der Weyden's meesterwerken aenzien worden.

Daer wy nu van dezen meester spreken, deelen wy nog eenige kostbare inlichtingen over zynen leerling den beroemden Hans Memeling mede, die wy aen eene lange briefwisseling tusschen ons en den Eerw. H. C. Carton van Brugge te danken hebben.

Lang heeft men over den naem dezes schilders getwist. Enigen beweerden dat hy met eene H., anderen dat hy met eene M moet geschreven worden : de Eerw. H. Carton heeft de volgende aenteekening in de archieven der Academie van Brugge ontdekt, welke aen de zaak op eens een einde stelt. Deze nota geldt de ontvangst van eenen van 's meesters leerlingen; zy luidt :

« Meester Jan van Memmelinghe. Leerenape die me heedt Passcier van der Meersch. Passcier was up genome an. » (mcccc) lxxxij. »

In het obituarium der gilde van Brugge, vindt men den zelfden naem terug; doch ongelukkiglyk zyn de namen zonder dagteekening vermeld. Eventwel bezit de H. Carton eenen act van 1499, waarin van *wylen meester Hans* gewag gemaakt wordt. Onze schilder was dus in 1499 overleden, en, daer men in het obituarium slechts de namen der schilders heeft aangestipt, die in Brugge overleden zyn, wordt hier door bewezen : 1.° dat hy *Jan van Memmelinghe* hiet; 2.° dat hy in *Brugge* ontslapen is; 3.° dat hy reeds in 1499 overleden was.

Eener der schilderyen van den overschoonen dubbelen dyptique die het Antwepesch Museum

Jacques Daret moest voor Robert Campin niet onderdoen: het talent van genen meester was zoo vroeg en zoo algemeen erkend dat op den dag zynzer ontvangst in de St. Lukasgilde van Doornik (St. Lucasdag 1452) hy proost (*precost*) van dit genootschap werd verklaard.

Deze meester ook bindt de school van Antwerpen aen die van Doornik. Inderdaed, toen Jacques Daret in 1468 (!) gelast werd met de *entremets* van Brugge op te luisteren, ter gelegenheid van 's hertogen huwelyk met Margareta van Yoreck, zien wy tussehen de schilders, die met hem arbeidden, Henri Genois leerling van Jacques Daret en later van Jan Snellaert, Govaert van Antwerpen (de Mueleneer?) Jan Thomaes, Jacob Thonijis, Hendrik Bastyn, Adriaen Gerofs, Lucas Adriaens (?), Jan Casyn Winckaert, Willem Coddeman enz. wier namen

van van Memmelinghe bezit, draegt de dagteekening van 1499. De Heer Münder van Parys had reeds aangemerkt dat deze schilderyen van verschillende handen waren. De *Salvator mundi*, die het jaertal 1499 bevat, is dus weinigen tyd vóór de schilders dood uitgevoerd; de twee van de achterzyde, die O.-L.-V. in eenen tempel, en Robert de Clercq Abt van de Abdy der Duinen by Brugge voorstellen, zyn lang na van Memmelinghe's dood ververdigd, daer de Clercq den abtlyk n stoel van 1319 tot 1337 bekleedde, en in den ouderdom van 66 jaren overleed; daerenboven voeren deze laatste tafereelen het handteeken des schilders, eene C en eene H, en deze letteren toch kunnen aen Hans van Memmelinghe niet behooren. De H. Carton heeft vele opzoekingen over dit monogramma gedaen, en de eenige tot nu bekende Brugsche schilders, wien het kan toegeschreven worden, is *Cornelis Herrebout*, doch, gelyk de geleerde schryver zeer wel bemerkt, zou het vermetel zyn op deze enkele overeenkomst van aenvangsletters eene volkomene bevestiging te gronden.

(1) In 1435 had deze meester ook aen de *entremets* van Ryssel gearbeid: « a Jaques Daret, aussi peintre, pour lui et quatre varlets du mestier qui ont ouvré audit lieu, à savoir: les deux onze jours et les deux autres dix neuf jours, auxquels a été tauxé, à savoir: audit maitre, chacun jour vint sols, font xi francs; a ses compaignons, les deux premiers, de onze jours, chacun huit sols par jour, font viij francs xvi sols, et les autres deux pour dix neuf jours, au pris de six sols par jour, valent... xiiij sols. (comte de la Borde. *Études sur les lettres les arts et l'industrie pendant le XVe siècle* etc. T. I p. 425).

(2) Zie hier de namen der schilders die aen de *entremets* van Brugge hebben gearbeid. *Jacques Daret*, (*maistre peintre, demourant à Tournay, conducteur de plusieurs autres peintre sous lui*), Massin de Tournai, Jacquelotte, Philippot Truffin (*) Adenet de Doulx, Ricquelot, Franc Stoc, van Brussel, Jennin Bughier, Hanin Hollande, Henry Genois, Lievin van Latte, Willin Colleman, (Coddeman?) Pietre Zwanart, Hans van Henlle, Henric de Bane, Jehan de Mechelaere, Pietre van Dordrecht, Willim up de Zwanne, Aert van Gorinchem, Colin de Valenciennes, Jennin Prevost, Cornilles van Gassenberg, Hennequin Ravenart, Woultrequin, Lievin de Raem, Hennequin Baptiste, Sandre Escochois, Floris du Quesnoy, Gillesin van Curc, Willem van Roeme, Willem de Vuwe, Cornilles Casse, Rogier van Lage, Ides Casse, Rut Ysembrant, Jehan van Dordrecht, Jehan van der Beecque, Berthele van der Vuet, Nicolaes de Goudesmet, Pietre Gannet, Melcior de Weeter, Joes Belline, Willim Leseaulle, Adrian de Bosleude, Govaert d'Anvers, Jehan Thomas, Henric Bastin, Jehan van Houbraeque, Jacob Thonis, Adrian Cherolle, Venais, Luc Adrians, Daniel de Rycke, Georys, Hans van Dist, Haccinnet, Jehan van Bassevelde, Lievin de Stovre, Guerard Tavernier, Claus Thons, Jehan Caisin, Hugue van der Gous, Lievin van den Bosque, Jehan van Steenlant, Jehan de Vormesynder. Men moet in aenmerking nemen dat aen Daret de hoogste loon der schilders betaeld werd. Zie *conte de Laborde op. cit.* T. I. p. 372 en t. II. p. 359, *Annales de la Société d'émulation pour l'étude de l'histoire et des antiquités de la Flandre*. T. III. 2e serie, p. 141 en volg. *Levensschets van Bartholomeus Raephorst. Taetverbond*. 1835. bl. 76.

* Philippot Truffin leerling van Louis le Due was een der voornaemste schilders der Doornikse school; onder zyne talryke leerlingen telt men: Jacobus Cornelis Wissezone van Zierickzee; Giseken de Witte, van Gent; Bertremine du Gardin dit du Four, van Brugge; Philippot Barbezau, van Utrecht; Jacobus Enghelbert en Claes Dierpe, van Haerlem; Mathieu Sainte, van St. Yagho.

wy als hervormers of als leden der Antwerpsche St.-Lucasgilde in den Liggere hebben teruggevonden en hiervoren grootendeels hebben vermeld. (1)

Of Jan Snellaert ook leerling van Jacques Daret is, durven wy nu niet verzekeren, alhoewel zulks zeer mogelyk schynt, daer het blyken zal dat hy zyne studiën te Doornik deed, en zelfs werd aengesteld om de kunstopvoeding van Amandin de Liauwe, leerling van den overledenen Jacques Daret, voort te zetten.

Onze meester was te Antwerpen geboren en behoorde tot eene familie, die aan de kunst niet vreemd was. Jonk. Leo de Burbure vindt dat tusschen de jaren 1451 tot 1451 dry timmerlieden, met name Jan, Luyk en Andries Snellaert verscheidene werken voor de O.-L.-V. Kerk hebben uitgevoerd.

Ten jare 1455 ontmoeten wy onzen schilder te Doornik alwaer hy zyne proef tot het meesterschap doet, blykens de volgende aenteekening uit het schildersregister getrokken :

« Jehan Senellart, natif d'Anvers fu receu à le francise du mestier des peintres le xi jour d'Aoust lan mil cccc liij. »

Groot moet Snellaert's liefde voor zyne vaderstad geweest zyn, want op het zelfde jaer vinden wy hem te Antwerpen terug, alwaer hy onmiddellyk de St.-Lucasgilde helpt hervormen.

De voortreffelykheid der Doorniksche inrichting had den jongen man getroffen, en hy bracht het zyne by om de Antwerpsche gilde een langdurig bestaan te verzekeren.

In 1454 werden de Dekens (2) ingesteld, en onder het bestuer dezer yverige mannen moest de bloei onzer gilde ten toppunt ryzen.

De vlyt onzes schilders werd beloofd : hy had de eer met zynen vriend Jan Scoermoke als eerste Deken der gilde uitgeroepen te worden. De namen der kunstenaars, die onder het bestuer van Scoermoke en Snellaert tot meesters verheven werden, zyn ons in den *liggere* bewaerd :

« Int jaer ons Heere m.cccc en liiij waren Regerders van Sinte Lucas gulde Jan Scoermoke en Jan Snellaert. Dit syn de vrymeesters die sy ontfangen hebben :

Jan van de Kerchove	Jan Rombouts
Jacob Nouts	Jan Zegers
Joes Daems	Lucas Bone
Mauwereys (Mauritius) van Zuylen	Wouter Smit
Aerd't van Noppenbroec	Willem Codden.

Het leven van Snellaert, voor zooveel wy het hebben kunnen naspeuren schynt gedeeltelyk te Antwerpen, gedeeltelyk te Doornik doorgebracht te zyn. Daer hy tot beide gilden behoorde, was het hem dus ook toegelaten in beide steden weerdigheden te bekleeden en leerlingen in de kunst te vormen. Zoo vinden wy, dat hy ten jare 1458 wederom het ambt van Deken der Antwerpsche gilde te saem met Jan Croock waerneemt ; in 1462 eventwel, is hy te Doornik, alwaer hy Henriët Genoïs, tot leerling ontvangt :

(1) Het dient in aanmerking genomen te worden dat Lucas Adriaens het volgende jaer (1469) Deken der Antwerpsche gilde werd. Zie bl. 25.

(2) Vóór 1454 werd onze St.-Lucasgilde door Hoofdmannen geregeerd. Die van Doornik eventwel stond sedert jaren onder het bestuer der Dekens.

« Henriet Genoïis commença son apresure le vingtquatrième jour d'Avril lan mil cccc soixante deux avec Jehan Senellaert peintre, et a parfait son apresure deument. »

Werd onze meester naer Antwerpen geroepen om het Dekenschap op nieuw te bekleeden? Althans wy vinden hem ten jare 1465 in laestgenoemde stad, alwaer hy wederom Deken wordt der St.-Lucasgilde, doch ditmaal met Jan Thomaes, dien wy later, in 1468, met Jacques Daret te Brugge zullen ontmoeten, en die waerschyntlyk ook tot de Doorniksche school behoorde.

Een jaer later is hy wederom te Doornik, en ontvangt eenen leerling met name Amandin de Liauwe (*de l'eau*).

« Amandin de Liauwe commença son apresure le xiiie jour de Juing lan mil cccc lxxij, avec maistre Jaques Daret peintre. »

« Lequel Amandin apres le trespas dud. Jaques fut remis par les Doijen et Jurés avec Jehan Senellart pour parfaire son apresure le vij^e jour de Juillet lan mil cccc lxxij, et depuis led. Amandin se partit de sond, maistre le xe jour d'AOust mil cccc lxxij, sans parfaire sond. apresure et a lissiet sond. mestier. »

Van 1466 tot 1477 verblyft onze meester gestadig te Doornik: de *ligger* der Antwerpsche gilde levert zynen naem niet eens meer op, in tegendeel vinden wy hem meermaels in de registers van Doornik aengeteekend. In 1474, by voorbeeld, ontvangt hy eenen nieuwen leerling: Dominicle Bonhomme:

« Dominicle Bonhomme, natif de Tournaij, commença son apresure le premier jour de Juillet lan dessus. (1474) avec Jehan Senellaert peintre. »

« Lequel Dominicle se partit de son maistre sans parfaire son apresure. »

Twee jaren later wordt zyn leerling Henriet Genoïis meester verklaerd:

« Henriet Genoïis fu recue a le franchise du mestier des peintres le vijs^e jour de Juillet lan dessus diet (1476). »

Een Antwerpenaer treedt in 1476, te Doornik, in het werkhuis des meesters:

« Anthonin de Rayemaker natif d'Anvers commença son apresure le xv^e jour de maij lan mil cccc lxxvj avec Jehan Senellart peintre. »

Zoet was het onzen meester dezen leerling te ontvangen, want buiten twyfel was hy zoon van dien Jan de Raymakere, die hem de Antwerpsche gilde had helpen herinrichten. (!)

Na eene lange afwezigheid keert Snellaert naer zyne vaderstad terug; de *ligger* toont dat hy in 1477 eenen nieuwen leerling ontving:

« Coppem Prostman. »

Dry jaren later wordt hy wederom Deken der gilde verklaerd met zynen vriend Lucas Adriaens, wiens kunstwerken hy te Doornik had bewonderd (?), alsdan ontvangt hy voor leerling:

« Pellen Collins. »

(!) Wat hier verdient in aenmerking genomen te worden is dat geen van Snellaert's leerlingen zyne leerjaren voleindt. Moet men daeruit niet opmaken dat de schilder met zyne leerlingen de stad verliet? Overigens, zegt de H. du Mortier, daer de St. Lucasgilde van Doornik ter zelfder tyd gilde en een der ambachten was, schynt het zeer natuerlyk dat zy, die zich in eene andere stad zochten te vestigen, hune meesterschap niet te Doornik vroegen, maer ze als *apprenti forain*, of *sous franc-maitre* verkregen in de stad waer zy zich nedergelaten hadden. Het schildersregister toont zulks alle oogenblikken.

(?) Lucas Adriaens heeft de glasramen der St. Briece kerk te Doornik geschilderd. (Zie de Reiffenberg: *Mémoire sur l'histoire de la peinture sur verre*).

Het schynt dat onze meester geroepen was om by te dragen tot al wat onze vaderstad eenigen luister kon doen verwerven. Nauwelyks heeft hy den graed van meester ontvangen, of men ziet hem de St.-Lucasgilde van Antwerpen hervormen. Deze vereeniging, die hem als den weerdigste erkent, noemt hem haren eersten Deken, eene bediening die hy zoo wel vervult, dat hy nauwelyks den voet in zyne geboorteplaats heeft gezet of zy hem op nieuw tot drymaal toe, vertrouwd wordt; en thans nog, ofschoon reeds in jaren gevorderd, wordt door zyn toedoen de letterkundige afdeling de *Violieren* gesticht wier naem even als die der gilde eeuwig zal leven.

De brave man mocht de vruchten zyn'er vlyt inoogsten : op het jaer zelve der instelling onzer Violieren werd er door de Leuvenaren een letterkundige pryskamp uitgeschreven, en het mocht het Antwerpsch genootschap gebeuren het *landjuweel* te behalen; zie hier hoe de Dekens van 1480 dezen zegeprael in den *liggeren* hebben geboekt :

* Nota. Dit jaer wonne onse guldebruers dlandjuweel te Lovene ij silveren scalen voer den hoogsten pryse daer here Jan de Buysenere Riddere als Prince was. Doen wort onse camer goerdinnert de Violierbloeme metten worde wt JONSTE VSAENT Daer reysde mede

Lucas Ariaens Deken

Heynderick de Bruyne
Ysebrant de Vriese
Cornelis de Gheet
Danekart de Lerde

Jan de Costere
Tomaes Biscob
Jan van Broecke
Tonis Opdorp.

* Item dese Regeorders verereghen noch dit jaer dry silveren scalen, ele scale weghende vj once sonder de randekens met Sint Lucas wapen. »

De faem onzes schilders was ten hoogsten trap gestegen : eene eer mocht hem overkomen die vroeger Jan van Eyck was te beurt gevallen. Deze meester had tydens de regering van hertog Filips den Goede de plaats van schilder van het hof bekleed : Jan Snellaert werd tot de zelfde weerdigheid door de hertogin Maria van Burgondië verheven.

Dezer vorstinne was de Antwerpsche schilder zeer lief; op haer verlangen, werd, volgens aenteekening van B.^{me} de Reiffenberg (1), menig kunstwerk begonnen; zelfs voltooid Snellaert de versiering eener gansche kapel, waeraen hy al de krachten van zyn talent besteedde.

Een onverwacht ongeluk kwam 's meesters voorspoed schielijk verbryzelen : vrouw Maria van Burgondië overleed ten gevolge eener wonde op de jacht ontvangen, en na hare dood, ging het bestuer des lands, in de handen van haren gemaal, Maximiliaen van Oostenryk, over. Of Jan Snellaert zyne beschermster lang overleefde weten wy niet; doch wat wy met zekerheid hier aenstippen is dat zyn naem, na het jaer 1480, noch in den *liggeren* van Antwerpen, noch in het register van Doornik te voorschyn treedt.

Jammer dat geen van 's meesters werken tot ons is gekomen; Snellaert, die zoo lang te Doornik verbleef, die te Antwerpen aen het hoofd der schilderschool stond, die aen het hof van Burgondië een der eervolste ambten bekleedde, moet toch verscheidene werken, getuigen van zyn talent, hebben nagelaten. Doch de hervorming was voor de kunst onmeedoogend, en Snellaert's kunstgewrochten zullen buiten twyfel onder den hamer der beeldstormers zyn gevallen.

(1) De la peinture sur verre aux Pays-Bas. p. 46.

DE LEEUW.

<p>1485.</p> <p>Meester GEERAERD, meester in 1485. (1) Printere.</p> <p>1486.</p> <p>CORNELIUS DE LEEU, meester in 1486.</p> <p>1509.</p> <p>ANTHONIS DE LEEUWE. Printere.</p>	<p>1512.</p> <p>JAN DE LEEU. Cleerscryvere.</p> <p>1531.</p> <p>CORNELIS DE LEEU.</p> <p>1534.</p> <p>WILLEM DE LEEU. Cleerscryvere.</p>
--	--

(1) Geeraerd de Leeu, een der voornaemste drukkers der XVe eeuw werd te Gouda geboren, en behoorde tot eene familie, die van 1449 tot 1492 meermaels het ambt van Borgemeester en Schepen had bekleed. Hy was de eerste die eene drukkerij in zyne geboorteplaats oprichtte, alwaer hy dan ook verscheiden werken in het licht zond, welke van het jaer 1477 tot 1485 verschenen en waervan men de tytels in de *Liste des ouvrages imprimés par Gerard Leeu*, par M. P. C. Van der Meersch en in de *additions à cette liste par M. F. A. G. Campbell et F. L. Hoffmann. Bulletin du bibliophile Belge T. VI. p. 29 et 81* vindt.

In 1485 verliet onze drukker zyne geboorteplaats en kwam zich in *die v'maerde coopstadt Antwerpen* vestigen, alwaer hy onmiddellyk in den *ligger* der St. Luca-gilde als meester printer werd opgeschreven. Het getal drukken welke by Geeraerd te Antwerpen verschenen, belooft tot meer dan honderd, waeronder men verscheidene engelsche werken telt.

Volgens Valerius Andreas, was onze Geeraerd ook een uitstekend letterkundige, en heeft by den *Dialogus creaturarum* en de *Gesta Romanorum moralisata* geschreven; ook beweert men dat Shakspeare van dit laetste boek tot het opstellen zynere dramatische werken gebruik heeft gemaakt. Wat hier van zy, het is stellig dat Geeraerd met de grootste mannen zynere eeuw, zoo als Erasmus en Canterus, bevriend was; en dat de eerste dezer geleerden, hem meermaels voor zyn openhertig en aengenaem karakter, den naem *Vir sane lepidus* heeft toegekend.

De Leeu bewoonde te Antwerpen een huis gestaen naest O. L. V. pand, als

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

ADDITIONAL INFORMATION

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

PROSPECTUS.

Ieder weet met welke onnauwkeurigheid, zelfs met welke kwaadduidende onverschilligheid, de werken die over de Antwerpsche kunstschool handelen, zyn opgesteld. Vreemde schryvers, die niet het minst met de geschiedenis onzes vaderlands bekend waren, hebben smaed en laster op de roemrykste namen onzer natie geworpen, ja, zyn zoo verre gegaan dat zy de groote vlaemsche kunstmeesters als mannen *van ongebondene zeden* hebben afgeschilderd.

De heer P. GENARD heeft, voor zoo veel het in zyne magt was, deze valsche aentyingen willen te keer gaen en, door oorspronkelyke bewyzen, de eer onzer kunstmeesters herstellen.

Geene opzoekingen waren hem te zwaer: hy heeft de talryke registers der oude St.-Lucasgilde doorbladerd, de geboorte-, trouw- en sterfakten onzer schilders geligt, in een woord, aen alle de bronnen geput die eenig duister punt van het leven onzer kunstenaars konden opklaren.

Alle deze inlichtingen heeft hy in een werk vereenigd, dat voor titel zal voeren: *Luister der St.-Lucasgilde*.

Dit boekdeel zal bevatten:

1.° Den dag der ontvangst van elken meester in de St.-Lucasgilde; 2.° Zyne geboorte-, trouw- en doodakten; die zyner ouders, kinderen, enz.; 3.° Zyn grafschrift; 4.° Zyne byzondere daden; 5.° Zyne voornaemste werken; 6.° Zyne leerlingen.

Het werk zal voorafgegaan zyn van eene inleiding bevattende de geschiedenis der school van Antwerpen; hierin zal niet alleen de oorsprong onzer schilderschool, maer zelfs die der gansche belgische kunst behandeld worden; onuitgegevene handvesten van het hoogste belang stellen den schryver in staet dit moeiljk punt gansch op te helderen.

VOORWAERDEN:

Het werk, gedrukt op best papier, verschynt in afleveringen van 32 bladziden, groot 8.°

PRYS DER AFLEVERING: Fr. 0.75.